

Nr 44

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av motioner angående det statliga utrednings- och remissväsendet.**Motionerna**

I motionen 1973:6 av herr Wiklund i Stockholm (fp) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utgivande av en årspublikation med översiktliga upplysningar om pågående statliga utredningar, som inte redovisas i riksdagsberättelsen och som tillsatts genom formligt beslut av departementschef eller ämbetsverk".

Motionären erinrar om att i den i början av varje riksdag utkommande riksdagsberättelsen redovisas direktiv, verksamhet m. m. beträffande en rad utredningskommittéer som tillsatts av regeringen. Däremot saknas någon motsvarande översiktlig och periodisk sammanfattning över andra pågående statliga utredningar och deras uppdrag t. ex. arbetsgrupper för visst utredningsarbete inom departement eller ämbetsverk. Denna informationsbrist är framhåller motionären särskilt för politiskt verksamma personer men även för t. ex. tjänstemän, press och allmänheten ganska kännbar och besvärande. Enligt motionären borde det årligen ges ut en informationsskrift innehållande korta upplysningar om i varje fall viktiga utredningsverksamhet som bedrivs inom departement och ämbetsverk.

I motionen 1973:365 av herr Ahlmark m. fl. (fp) hemställs "att riksdagen beslutar tillsätta en arbetsgrupp med företrädare för de politiska partierna med uppgift att utarbeta ett förslag till regler för utredningsväsendet och undersöka remissväsendet i enlighet med vad som anförts i motionen".

Motionärerna erinrar om att de offentliga utredningarna av tradition är ett centralt led i den demokratiska beslutsprocessen i vårt land. Rätt begagnade kan de bidra inte bara till ett säkrare beslutsunderlag utan också till att stimulera den offentliga debatten och öka förankringen av statsmakternas beslut. Under senare år har emellertid enligt motionen utvecklingen i fråga om utredningsväsendet fått drag som är i viss mån oroande. Allt fler utredningar har tillsatts. Kostnaderna för utredningsväsendet har stigit. I motionen hävdas, att regeringens intresse för ett allsidigt kommittéarbete har avtagit. Ett uttryck härför är att andelen kommittéer med parlamentariskt inslag har minskat och att en allt större del av utredningsarbetet numera sker inom departementen. Utredningsväsendet är framhålls det i motionen otillräckligt samordnat och respekten för utredningarnas arbete har minskat till följd av att regeringen i vissa fall lagt förslag trots pågående utredning och i andra fall inte tagit hänsyn till utredningarnas betänkanden. Enligt motionen bör sålunda möjligheterna att ge kommittéväsendet en fastare reglering

prövas. Vidare anser motionärerna att riksdagen i ökad utsträckning själv bör tillsätta utredningar.

Den föreslagna arbetsgruppens uppgift bör enligt motionen vara att bl. a. behandla frågan om riksdagens inflytande på utredningsväsendet och formerna för offentliggörandet av faktamaterial under utredningsarbetets gång. Arbetsgruppen bör även behandla remissförfarandet.

I motionen 1973:373 av fru Mogård (m) och herr Wennerfors (m) hemställs "att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen uttalats angående tidsfristen för avlämnande av yttrande till myndigheter".

I motionen anförts att taxeringsmyndigheter och andra myndigheter i samband med att yttrande infordras utsätter mycket kort tidsfrist, oftast åtta dagar, för avgivande av yttrande. Då det i många fall krävs längre tidsfrist anser motionärerna — även om uppskov vid begäran härom vanligtvis beviljas — att svarstiden där så ske kan bör utsträckas till tre veckor.

I motionen 1973:969 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c) hemställs "att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att vid framläggande av utredningar, som kan väntas bli föremål för en mera omfattande debatt, i samarbete mellan utredningsorganet och företrädare för folkbildningsorganisationerna framtas på utredningen grundat studiematerial, vilket kan föreligga vid utredningens publicering".

I motionen erinras om att en omfattande studieverksamhet kommit till stånd omkring reformförslag som lagts fram av offentliga utredningar. I denna verksamhet har främst folkbildningsorganisationerna och de politiska partierna engagerat sig. Vissa svårigheter är emellertid enligt motionen förenade med studieverksamheten. Grundligheten i utredningsmaterialet gör att det i många fall är omöjligt att utan bearbetning och komprimering använda utredningsbetänkanden som studiematerial. Studieförbunden och andra bildningsorgan har därför utarbetat en rad studieplaner och annat studie- och undervisningsunderlag som använts i verksamheten. Sådana studieplaner tar emellertid framhålls det i motionen lång tid att utarbeta, varför de i de flesta fall inte föreligger förrän ganska lång tid efter betänkandets publicering. Organiserandet av en omfattande studieverksamhet kräver också tid. Detta gör enligt motionen att den offentliga debatten strax efter det en utredning framlagts inte kan bygga på eller utnyttja mer inträngande studier i ämnet.

En väg att åstadkomma en bättre ordning i detta avseende är enligt motionen att vidta åtgärder för att säkerställa att pedagogiskt uppbyggt studieunderlag finns tillgängligt samtidigt med att en betydelsefull utredning framläggs. Detta torde kunna ske genom samarbete mellan utredningsorganet och framför allt folkbildningsorganisationerna, representerade av sitt samarbetsorgan. Ett lämpligt tillvägagångssätt är enligt motionen att under utredningsarbetets slutskede expertis, utsedd i samverkan med samarbetsorganet, knytes till utredningens sekretariat

med uppdrag att utarbeta pedagogiskt uppbyggda sammanfattningar av betänkandet och studieplaner i anslutning härtill. I motionen erinras om att studieförbunden och deras samarbetsorgan ofta anlitas som remissorgan beträffande offentliga utredningar. Denna verksamhet skulle enligt motionen underlättas genom den föreslagna ordningen.

I motionen 1973:979 av herr Schött (m) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att föreskrifter om remissbehandling utarbetas enligt motionens syfte".

I motionen anføres att det är synnerligen angeläget att regeringen utfärdar föreskrifter, innebärande att departementen för remissbehandling beviljar generöst tilltagna remisstider — detta så mycket mer som huvuddelen av remissbehandlingen på lokal nivå sker i två steg genom att länsstyrelserna regelmässigt samordnar de lokala remisserna. Motionärerna pekar på att i några av de senaste årens verkligt stora samhällsfrågor har kritik riktats mot för snålt tilltagna remisstider.

Angående motionernas innehåll i övrigt hänvisas till de tryckta texterna.

Gällande ordning m. m.

Grundlagsregler

Det offentliga utredningsväsendet och remissförfarandet i samband härmed ingår som led i regeringsärendenas beredning. Vissa bestämmelser om beredningsförfarandet finns i § 10 nuvarande regeringsform och 7 kap. 2 § i det av riksdagen tidigare detta år som vilande antagna förslaget till ny regeringsform. Sistnämnda stadgande som överensstämmer med grundlagberedningens förslag i ämnet har följande innehåll:

Vid beredningen av regeringsärenden skall behövliga upplysningar inhämtas från berörda myndigheter. I den omfattning som behövs skall tillfälle lämnas sammanslutningar och enskilda att yttra sig.

I propositionen beträffande det vilande grundlagsförslaget (prop. 1973:90 s. 288) erinrar departementschefen om att utredningsväsendet under senare år flera gånger uppmärksammats i riksdagen (jfr KU 1970:24, 1971:18 och 1972:36) och att därvid önskemål framförts i skilda hänseenden, främst om en mera vidsträckt användning av parlamentariskt sammansatta kommittéer, om direktivens utformning och om större offentlighet och insyn i utredningsarbetet. Departementschefen anför vidare, att grundlagberedningen inte tagit upp frågan om det fristående utredningsväsendet till närmare övervägande och inte heller föreslagit att det i något avseende skall grundlagfästas. Departementschefen uttalar sin anslutning till den uppfattning som kommit till uttryck i grundlagberedningens betänkande och som innebär att formerna för det utredningsarbete som föregår regeringens avgörande inte skall grundlagfästas utöver vad som sker genom de föreslagna reglerna om remissförfarandet. Liksom grundlagberedningen finner departementschefen därför

inte anledning att närmare gå in på de frågor om det fristående utredningsväsendet som aktualiserats i riksdagen.

Rent allmänt framhåller emellertid departementschefen att det förhållandet att regeringen måste bära det slutliga ansvaret för utformningen av och innebörden i förslag som läggs fram för riksdagen bör föra med sig att det ytterst får ankomma på regeringen att avgöra hur den utredning bör bedrivas som anses behövlig som grundval för förslagen. På regeringen får enligt departementschefen alltså ligga att avgöra sådana frågor som om utredning skall ske genom särskild kommitté eller anförtros annan från departementen fristående utredningsman och vidare att ange de riktlinjer efter vilka arbetet i så fall skall bedrivas. Avslutningsvis framhåller departementschefen att utredning genom parlamentariskt sammansatta kommittéer är ett utomordentligt värdefullt inslag vid beredningen av lagstiftningsfrågor och andra likartade viktigare ärenden. Liksom hittills bör denna utredningsform enligt departementschefen utnyttjas i betydande omfattning.

Beträffande remissförfarandet anför departementschefen (prop. s. 287) att det är ett karakteristiskt och betydelsefullt inslag i svensk politisk beslutsprocess att yttrande i stor utsträckning inhämtas från myndigheter, organisationer och andra enskilda sammanslutningar som ett led i beredningen av regeringsärendena. Det är därför enligt departementschefen naturligt att ordningen med remisser från regeringen som ett led i beredningsarbetet liksom hittills kommer till uttryck i grundlagen.

Någon ändring eller särskilda uttalanden i anledning av propositionens förslag i nu berörda avseenden gjordes inte under riksdagsbehandlingen.

Enligt det vilande förslaget till ny riksdagsordning förutsätts det att talmanskonferensen i likhet med vad nu gäller får väcka förslag hos riksdagen i fråga som gäller riksdagsarbetets bedrivande. Talmanskonferensen kan även i annat fall framlägga förslag för riksdagen i fråga som gäller riksdagen eller dess organ, om förslaget grundar sig på utredning som talmanskonferensen har tillsatt på riksdagens uppdrag. Bestämmelser härom har upptagits i en tillägsbestämmelse 3.8.2. i den föreslagna nya riksdagsordningens kapitel om ärendenas väckande hos riksdagen.

Propositionens förslag på denna punkt föranledde motionen 1973:1849 (2 fp) i vilken begärdes att riksdagens möjligheter att själv tillsätta utredningar borde vidgas.

Utskottet (KU 1973:26 s. 84) avstyrkte bifall till motionen med den motiveringen att motionens förslag skulle innebära en icke godtagbar utsträckning av riksdagens befogenheter att föranstalta om utredning.

Två reservanter (fp) anförde följande:

De offentliga utredningarna är ett centralt inslag i den demokratiska beslutsprocessen i vårt land. Beslutanderätten i fråga om offentliga utredningar bör i första hand åvila regeringen. Det är emellertid enligt vår mening också värdefullt att riksdagen under vissa förutsättningar själv kan besluta om utredningar. På senare tid har riksdagen fattat beslut om

och själv tillsatt utredningar bl. a. i fråga om JO-ämbetets framtida utformning och om riksdagens informationsproblem.

För att icke i onödan begränsa riksdagens möjligheter att själv tillsätta utredningar bör därför tilläggsbestämmelsen till RO 3.8.2. utformas så att riksdagen kan besluta att talmanskonferensen på riksdagens uppdrag får tillsätta utredning.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Kommittékungörelsen m. m.

Beträffande den utredningsverksamhet som äger rum som ett led i regeringsärendenas beredning föreligger som nyss framgått inte någon närmare lagreglering. När en utredning tillkallas sker detta vanligtvis i form av ett bemyndigande av Kungl. Maj:t för visst statsråd att tillkalla ett antal sakkunniga för att utreda viss fråga, att utse en av de sakkunniga att vara ordförande och att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt de sakkunniga. Vidare brukar föreskrivas att de sakkunniga får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem. I direktiven till utredningen anges närmare utredningsarbetets inriktning m. m. Detta sker formellt genom ett anförande till statsrådsprotokollet av det statsråd, som erhåller bemyndigandet att tillkalla de sakkunniga.

I en särskild kungörelse, den s. k. kommittékungörelsen (SFS 1946:394), ges vissa generella bestämmelser angående kommitté. En kommitté definieras i kungörelsen som "kommitté, kommission eller sakkunnig, som för utredning av viss fråga av Kungl. Maj:t förordnats eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av departementschef eller myndighet tillkallats". Kungörelsen innehåller en rad bestämmelser om ersättning för kommittéuppdrag och därmed sammanhängande förhållanden. I kungörelsen föreskrivs vidare bl. a. att utredningsarbetet inte får medföra större kostnad för statsverket än som är nödvändigt. Innan det egentliga utredningsarbetet påbörjas skall kommitté uppgöra en plan för utredningsarbetet, som skall inges till vederbörande departementschef. Till denne skall också inges anmälan, om kommitté finner anledning att i väsentlig mån frånga planen. Kommitté skall vidare ärligen till departementschefen avge berättelse angående kommitténs arbete under det förflutna året. Förberedande undersökningar t. ex. av statistisk eller historisk natur av mera omfattande eller kostsam art eller för vilka avses att i större omfattning inhämta uppgifter från enskilda personer, företag eller sammanslutningar fordrar särskilt medgivande av departementschefen. Som allmän regel gäller enligt kungörelsen att det vid avfattande av betänkande bör tillses, att större vidlyftighet ej användes än ämnets natur gör oundgängligt. Mera omfattande betänkanden bör enligt anvisningarna innehålla en så fullständig sammanfattning av förslaget att den med behållning kan läsas oberoende av betänkandet i övrigt.

*Remisstider**A. Offentliga utredningar*

Som nyss framgått innehåller såväl den nuvarande regeringsformen som det tidigare detta år som vilande antagna förslaget till ny regeringsform bestämmelser om remissbehandling som ett led i regeringsärendenas behandling. Några föreskrifter om remissinstanser eller tid för avgivande av remissvar föreligger inte. Frågor härom avgörs från fall till fall av regeringen eller vederbörande statsråd.

Frågan om remissförfarandet i anledning av utredningsförslag av stort lokalt eller regionalt intresse har i olika sammanhang diskuterats i riksdagen. Som exempel härpå kan nämnas remissen av departementspromemorian (SOU 1971:75) Hushållning med mark och vatten. I svar på en interpellation och två enkla frågor den 11 april 1972 (RDs 5) angående detta ärendes remissbehandling anförde statsrådet Lundkvist bl. a. följande.

Remissförfarandet är ett viktigt led i reformarbetet i vårt samhälle. Regeringen söker därför beräkna remisstiderna för offentliga utredningar och departementspromemorior så att remissinstanserna får tillräckliga möjligheter både för beredning och för handläggning i ansvariga instanser. På grund av kommunernas viktiga roll i en mängd samhällsfunktioner och deras behov att behandla många remisser på flera beslutsnivåer tas särskild hänsyn till kommunerna när remisstiderna fastställs. Vid bestämmande av remisstider måste emellertid också beaktas att åtskilliga av de utredningar och förslag som remitteras berör ämnen i vilka dröjsmål med beslut måste anses medföra betydande olägenheter.

En avvägning mellan önskemålet om en lång remisstid och angelägenheten att snabbt föra frågan till riksdagens behandling har skett i det fall som interpellanten nämner som exempel, remissen av departementspromemorian (SOU 1971:75) Hushållning med mark och vatten. Regeringen har bedömt det som angeläget att underställa årets riksdag förslag om riktlinjer, lagstiftning och organisation för en fortsatt fysisk riksplanering. En senareläggning av propositionen skulle enligt regeringens bedömning medföra betydande olägenheter genom att fördröja den fortsatta planeringen i län och kommuner och en fortsatt central utredningsverksamhet. Vidare skulle en senareläggning allvarligt försämra möjligheterna till samordning med riktlinjerna för regionalpolitiken som för närvarande utarbetas inom inrikesdepartementet. Det har bedömts möjligt att lägga fram en proposition om den fysiska riksplaneringen till höstriksdagen efter en remisstid på ungefär ett halvt år. För kommunerna är remisstiden något kortare.

Att kommunerna har fått kortare remisstid motiveras av att länsstyrelserna bör känna till kommunernas bedömning när de avger sina yttranden. Denna arbetsgång, som jag generellt anser viktig, är i det här fallet av särskilt stor betydelse eftersom fullföljandet av den fysiska riksplaneringen i stora delar har föreslagits ske genom en samverkan mellan kommuner och länsstyrelse. Det bör även från kommunernas synpunkt vara av stort värde att de får möjlighet att presentera sina ställningstaganden för länsstyrelserna. Civildepartementet har anmodat länsstyrelserna att ge kommunerna längsta möjliga remisstider.

B. Förvaltningsärenden

Förvaltningslagen (1971:290) gäller handläggning av ärende hos förvaltningsmyndighet. Lagen är inte direkt tillämplig på ärenden hos Kungl. Maj:t. Det har emellertid i särskilda anvisningar som utfärdats av statsrådsberedningen uttalats att förvaltningslagen i möjligaste mån bör följas även beträffande förvaltningsärenden hos Kungl. Maj:t.

Förvaltningslagen innehåller vissa bestämmelser om förfarandet när myndighet genom remiss inhämtar yttrande från annat allmänt organ eller från enskild. I 10 § föreskrivs bl. a. att myndighet om det ej är obehövt skall ange i remissen i vilka avseenden och inom vilken tid yttrande önskas. Enligt 15 § får ett ärende inte avgöras utan att sökande, klagande eller annan part underrättas om det som tillförts ärendet genom annan än honom själv och tillfälle beretts honom att yttra sig över det. Från denna huvudregel medges ett antal undantag bl. a. att ett ärende får avgöras utan kommunikering om en sådan åtgärd är uppenbart obehövt. I specialförfattningarna förekommer åtskilliga bestämmelser som reglerar viss myndighets befogenhet eller skyldighet att före ärendes avgörande inhämta yttrande från annat allmänt organ eller från enskild. Exempelvis framgår det av 65 § taxeringsförordningen (1965:623), att den skattskyldige regelmässigt skall erhålla tillfälle att yttra sig därest fråga uppkommer att åsätta taxering med avvikelse från självdeklarationen.

Varken förvaltningslagen eller specialförfattningarna innehåller bestämmelser om remisstidens längd. Det ankommer sålunda på vederbörande myndighet att bestämma sådan tid och även avgöra om förlängning av utsatt remisstid kan medges.

Information om utredningsväsendet

I Post- och Inrikes Tidningar publiceras fortlöpande konseljbeslut beträffande utredningar som tillkallats. Vidare lämnas i den i början av varje riksdag utkommande riksdagsberättelsen en redogörelse för utredningsväsendet med uppgifter om direktiv, sammansättning, arbetsläge m. m. beträffande kommittéer som tillkallats av Kungl. Maj:t. Av riksdagsberättelsen framgår vidare vilka betänkanden som under året avgetts av kommittéer eller som upprättats inom departement. Beträffande sistnämnda utredningsverksamhet de s. k. departementsutredningarna genom exempelvis interdepartementala arbetsgrupper innehåller riksdagsberättelsen däremot ej några uppgifter om direktiv, arbetsgruppers sammansättning etc.

För förvaltningen i övrigt finns inte någon samlad publikation beträffande pågående utredningsverksamhet. Däremot utger en rad ämbetsverk informationsmeddelanden av skilda slag. Ett exempel härpå är tidskriften *Aktuellt från Skolöverstyrelsen*.

Sedan länge föreligger en förteckning över svenska statens tryckta publikationer benämnd *Årsbibliografi över Sveriges offentliga publikatio-*

ner som ges ut av riksdagsbiblioteket. Uppgifter om utkomna publikationer redovisas dessutom löpande genom särskilda listor som är avsedda att komma ut en gång varje vecka. Genom statsrådsberedningens försorg utsänds fortlöpande förteckningar över betänkanden som utkommit. Förteckningarna innehåller även uppgifter om utredningsdirektiv och förändringar i kommittéers sammansättning m. m. I sammanhanget kan nämnas att i den statliga publikationen Departementsnytt — Faktasamling i samhällsfrågor som ges ut genom kanslihusets försorg bl. a. redovisas utredningsdirektiv, kommittébetänkanden och departementspromemorior i sammanfattning eller notisform.

Slutligen kan erinras om att 1971 inrättats en särskild statlig nämnd för samhällsinformation. Nämnden har enligt sin instruktion (1971:509) till uppgift bl. a. att verka för samordning av de statliga organens informationsinsatser "med utgångspunkt i individens samlade informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för informationsverksamhet utnyttjas effektivt".

Studieförbund som remissinstans m. m.

Det finns fr. o. m. den 1 juli 1972 tio av staten godkända studieförbund av vilka de flesta har anknytning till någon folkrörelse. Samtliga dessa förbund har bildat ett gemensamt samarbetsorgan Folkbildningsförbundet. Detta förbund anlitas i stor utsträckning som remissinstans beträffande offentliga utredningar av olika slag. Innan remissyttrande avges inhämtar förbundet regelmässigt synpunkter från medlemsorganisationerna.

Den helt dominerande arbetsformen inom studieförbunden är studie-cirkelverksamheten. Utformningen av denna verksamhet sker på grundval av uttalade behov hos mottagargrupperna och varje enskilt förbunds allmänna målsättning. Gemensamt för alla förbund är en strävan att medverka till väsentlig information och utbildning inom olika avsnitt av samhället. Som exempel på ämnen för kursverksamhet kan nämnas den nya skolan, kulturpolitiken, miljöfrågor, narkotikaproblemet, invandrar-nas situation etc. Flera förbund lägger stor vikt vid fackliga, sociala och ekonomiska studier. Studiematerialet bygger i stor utsträckning på aktuella offentliga utredningar.

Förslag av riksdagens revisorer

Riksdagens revisorer har utfört undersökningar beträffande det statliga kommittéväsendet och remissförfarandet. Undersökningarna har redovisats i två granskningspromemorior (nr 13/1970 och nr 4/1971). Sedan ett antal myndigheter och utredningar fått yttra sig över promemoriorna har revisorerna i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 maj 1971 beträffande kommittéväsendet och den 23 september samma år beträffande remissförfarandet föreslagit vissa rationaliseringsåtgärder.

I fråga om kommittéväsendet föreslår revisorerna inrättandet av en till

statsrådsberedningen knuten enhet för kommittéfrågor med biträdande och betjänande uppgift. Revisorerna framhåller angelägenheten av dels att återhållsamhet iakttas vid bedömningen av förslag om tillsättandet av nya kommittéer, vilkas arbete kan väntas leda till ökade krav på statskassan, dels att de kommittéer som tillkallas för att utreda frågor som inte är av speciellt teknisk karaktär får ett tillräckligt starkt inslag av riksdagsledamöter och förtroendemän över huvud taget.

Beträffande remissförfarandet föreslår revisorerna att remissverksamheten ses över i rationaliseringssyfte enligt vissa angivna riktlinjer.

Något beslut med anledning av revisorernas skrivelse har inte fattats av Kungl. Maj:t (se revisorernas verksamhetsberättelse 1972 s. 118).

Utskottet

I motionerna behandlas en rad frågor rörande det offentliga utrednings- och remissväsendet. Bättre information om pågående utredningar efterlyses i motionen 1973:6. I motionen 1973:365 begärs att riksdagen tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för de politiska partierna med uppgift att utarbeta regler för det statliga utrednings- och remissväsendet. Frågan om remisstidernas längd behandlas i motionerna 1973:373 och 1973:979. I motionen 1973:969 slutligen begärs att folkbildningsorganisationernas arbete med utarbetande av studiematerial i anslutning till offentliga utredningar skall underlättas.

Det offentliga utrednings- och remissväsendet som ett led i regeringsärendenas beredning har i vårt land en omfattning och betydelse som i få andra länder. För den svenska samhällsutvecklingen har det sålunda enligt utskottet varit av utomordentligt stort värde att statsmakterna som grundval för sina beslut haft tillgång till ett så fullständigt och allsidigt utredningsmaterial som möjligt. Genom att utredningskommittéerna i stor utsträckning haft parlamentariskt inslag har det ofta varit möjligt att åstadkomma en bred politisk förankring inför viktiga samhällsreformer.

Den grundlighet och saklighet som traditionellt präglat det svenska utredningsväsendet har enligt utskottet vidare varit av stort värde för den allmänna debatten kring samhällsfrågorna. Inte minst för folkbildningen och den vetenskapliga forskningen inom olika områden av samhällslivet har den offentliga utredningsverksamheten haft en viktig uppgift att fylla.

Enligt utskottet är det i högsta grad befogat att slå vakt om det betydelsefulla inslag i svensk politisk beslutsprocess som det offentliga utredningsväsendet och remissförfarandet i samband därmed utgör.

I motionen 1973:365 uttalas bl. a. att andelen kommittéer med parlamentariskt inslag har minskat och att en allt större del av utredningsarbetet numera sker inom departementen. Det görs i motionen gällande att utredningsväsendet är otillräckligt samordnat och att möjligheterna att ge detta en fastare reglering bör prövas.

Frågan om i vilken form utredningsverksamheten bör bedrivas kan enligt utskottet inte avgöras utan en närmare kartläggning av utrednings-

väsendet. Vissa frågor kan vara av den karaktären att det framstår som naturligt att utredning sker enbart av särskilda experter. Utskottet vill dock allmänt framhålla att utredning genom parlamentariskt sammansatta kommittéer är av utomordentligt stort värde och därför bör utnyttjas i betydande omfattning. Det kan i sammanhanget erinras om att departementschefen i propositionen (1973:90) beträffande det tidigare detta år som vilande antagna förslaget till ny författning gett uttryck för samma uppfattning.

När en utredning tillkallas sker detta vanligtvis i form av ett bemyndigande av Kungl. Maj:t för visst statsråd att tillkalla ett antal sakkunniga för att utreda viss fråga. Vidare brukar föreskrivas att de sakkunniga får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem. I direktiven till utredningen anges närmare utredningsarbetets inriktning m. m. Vissa allmänna bestämmelser om hur utredningsarbetet skall bedrivas ges i kommittékungörelsen (1946:394). Bl. a. föreskrivs att kommitté innan det egentliga utredningsarbetet påbörjas skall uppgöra en plan för utredningsarbetet som skall inges till vederbörande departementschef. Till denne skall också göras anmälan om kommitté finner anledning att i väsentlig mån frångå planen.

Enligt utskottet är det av stort allmänt intresse att det offentliga utrednings- och remissväsendet ägnas fortlöpande uppmärksamhet. Bl. a. har detta varit fallet inom den statsvetenskapliga forskningen. Det vore värdefullt om en fortsatt forskningsverksamhet kunde ske på detta område. Utskottet har i samband med sin granskning av regeringsärendenas handläggning vid åtskilliga tillfällen behandlat utrednings- och remissväsendet. Det är utskottets avsikt att återkomma till hithörande spörsmål i samband med denna granskning och därvid företa en kartläggning av utrednings- och remissväsendet. Först efter denna kan ställning tas till behovet av en eventuell ytterligare reglering på området.

Med hänvisning till det anförda anser sig utskottet inte kunna tillstyrka yrkandena i motionerna 1973:365, 1973:373 och 1973:979.

Som framhållits i motionen 1973:6 är det av stor vikt att information lämnas om pågående utredningar. Detta gäller såväl den utredningsverksamhet som kommer till stånd på initiativ av regeringen som den som äger rum inom andra statliga områden. Enligt utskottet bör det vara möjligt att öka insatserna på detta område. Utskottet förutsätter sålunda att informationsfrågorna ägnas fortsatt uppmärksamhet och vill i sammanhanget erinra om att nämnden för samhällsinformation har till uppgift att verka för samordning av de statliga organens informationsinsatser.

Vad slutligen gäller motionen 1973:969 anser utskottet att studieförbunden själva är bäst skickade att utarbeta studiematerial som hämtas från offentliga utredningar. Självfallet är det av stor betydelse att utredningarna i görligaste mån tillhandahåller sådant faktamaterial som kan utlämnas och att detta sker på ett så tidigt stadium som möjligt under utredningsarbetet.

Utskottet vill i sammanhanget uttala att det är mycket värdefullt om

utredningarna i större utsträckning än hittills kunde utge diskussionsmemorior, faktamaterial m. m. under utredningsarbetets gång. Härigenom skulle den allmänna debatten främjas och utredningarna tillföras ytterligare material för sina ställningstaganden.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna 1973:6, 1973:365, 1973:373, 1973:969 och 1973:979.

Stockholm den 6 november 1973

På konstitutionsutskottets vägnar

HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Henningsson (s), Mossberg (s), Boo (c), Sten Andersson i Stockholm (s), Ahlmark (fp), Svensson i Eskilstuna (s), Pettersson i Örebro (c), Bergqvist (s), Werner i Malmö (m), Karlsson i Malung (s), Fiskesjö (c), Molin (fp), Wictorsson (s) och Wijkman (m).

